

Promišljanja o predmetnom kurikulumu geografije

Doc. dr. sc. Ružica Vuk

Sveučilište u Zagrebu

Prirodoslovno-matematički fakultet

GEOGRAFSKI ODSJEK

Struktura izlaganja

- Kontekst Cjelovite kurikularne reforme
- Položaj geografije u nacionalnim kurikulumima odabranih država
- Makrokoncepti / domene u geografiji
- Cjelovitost i važnost geografskog obrazovanja
- Uloga poučavatelja geografije

Kontekst Cjelovite kurikularne reforme

STRATEGIJA OBRAZOVANJA, ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE

RANI I PREDŠKOLSKI, OSNOVNOŠKOLSKI I SREDNJOŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

- Unaprijediti razvojni potencijal odgojno-obrazovnih ustanova
- **Provesti cjelovitu kurikularnu reformu**
- Izmijeniti strukturu osnovnog obrazovanja
- Podići kvalitetu rada i društvenog ugleda učitelja
- Unaprijediti kvalitetu rukovođenja odgojno-obrazovnim ustanovama
- Razviti cjelovit sustav podrške učenicima
- Osigurati optimalne uvjete rada odgojno-obrazovnih ustanova
- Ustrojiti sustav osiguravanja kvalitete odgoja i obrazovanja

Kurikularni sustav

Koliko i kada se uči i
poučava?

Kako se učenje/razvoj vrednuje?

Gdje se uči i
poučava?

Zašto se nešto uči i poučava?

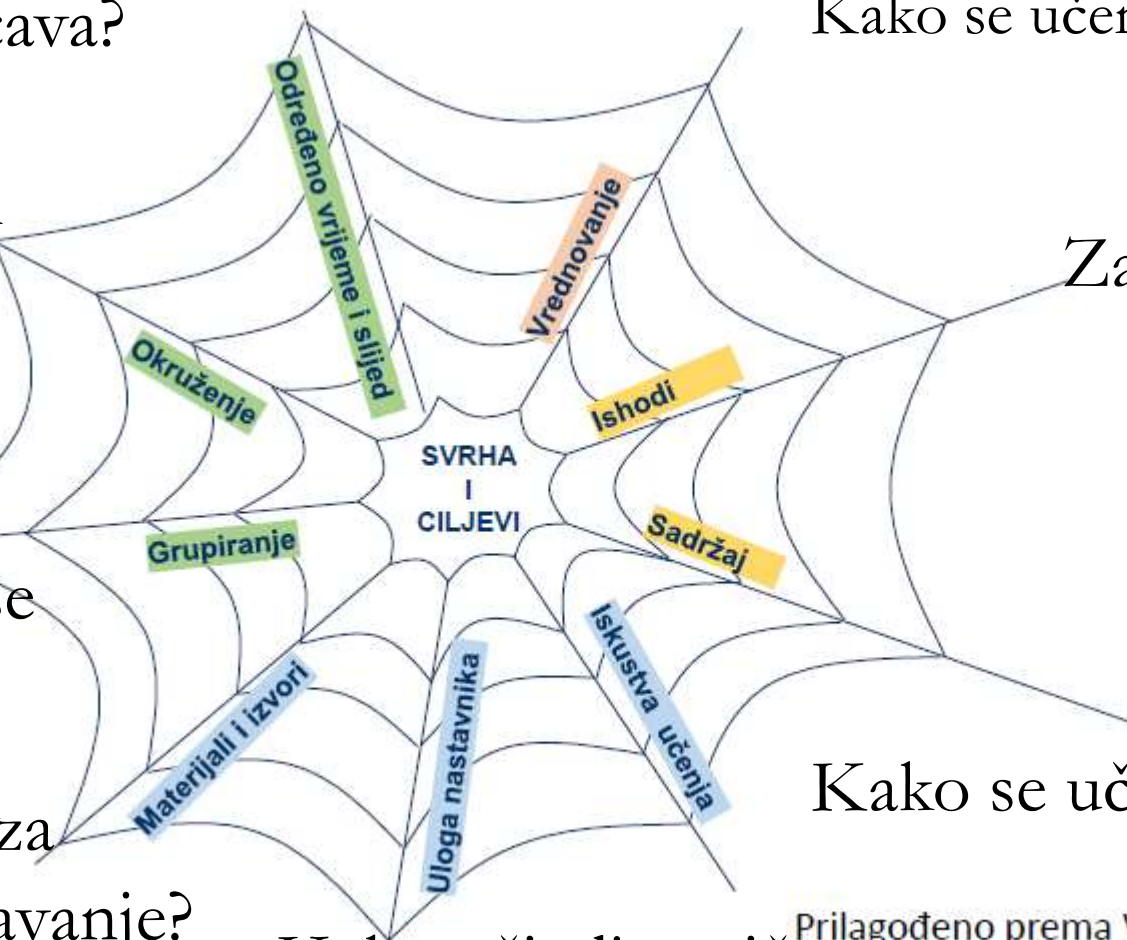
S kime se
uči/uz koga se
razvija?

Što se uči i poučava?

Što se koristi za
učenje i poučavanje?

Kako se uči i poučava?

Kako učitelj potiče
učenje i razvoj?

Prilagođeno prema Van den Akker (2010)

TEMELJNE DRUŠTVENO-KULTURNE VRIJEDNOSTI

Sustav odgoja i obrazovanja počiva na temeljnim društveno-kulturnim vrijednostima koje ujedno i promiče

- dostojanstvo ljudske osobe, sloboda, ravnopravnost, pravednost, domoljublje, društvena jednakost, dijalog i snošljivost, rad, poštenje, mir, zdravlje, očuvanje prirode i čovjekova okoliša te ostale demokratske vrijednosti
- jednakost u pravu na obrazovanje jedna je od specifičnih temeljnih vrijednosti sustava odgoja i obrazovanja (potreba da se svakom djetetu i mladoj osobi osigura okruženje i pruži podrška koja u najvećoj mogućoj mjeri pridonosi razvoju njegovih potencijala)
- osobita pozornost: **znanje, solidarnost, identitet, odgovornost, integritet, poštivanje i poduzetnost**

USMJERENOST NA RAZVOJ TEMELJENJIH KOMPETENCIJA

- **oblici mišljenja i djelovanja**: usvajanje i razvoj znanja, vještine i spremnost rješavanja problema i donošenja odluka, te kritičko mišljenje, metakognitivna znanja i vještine, kreativnost i inovativnost
- **oblici rada i korištenje alata**: komunikacija, suradnja, korištenje simboličkih i semantičkih jezika, uređaja, strojeva..., informacijska i digitalna pismenost (izvori, dokazi, pristranosti)
- **osobni i socijalni razvoj**: osobna dobrobit, upravljanje osobnim i obrazovnim putem, osobna i društvena odgovornost, građanstvo (lokalno, nacionalno, globalno)

USMJERENOST NA:

- Povećanje razine funkcionalne pismenosti učenika
- Povezanost obrazovanja s interesima, potrebama i životnim iskustvima učenika
- Povezanost odgoja i obrazovanja s potrebama društva i gospodarstva

STRUKOVNI OBRAZOVNI SEKTORI

- POLJOPRIVREDA, PREHRANA I VETERINA
- ŠUMARSTVO, PRERADA I OBRADA DRVA
- GEOLOGIJA, RUDARSTVO, NAFTA I KEMIJSKA TEHNOLOGIJA
- TEKSTIL I KOŽA
- GRAFIČKA TEHNOLOGIJA I AUDIOVIZUALNE TEHNOLOGIJE
- STROJARSTVO, BRODOGRADNJA I METALURGIJA
- ELEKTROTEHNIKA I RAČUNALSTVO
- GRADITELJSTVO I GEODEZIJA
- EKONOMIJA, TRGOVINA I POSLOVNA ADMINISTRACIJA
- TURIZAM I UGOSTITELJSTVO
- PROMET I LOGISTIKA
- ZDRAVSTVO I SOCIJALNA SKRB
- OSOBNE, USLUGE ZAŠTITE I DRUGE USLUGE

USMJERENOST NA ODGOJNO-OBRAZOVNE ISHODE

- Jasno određivanje **odgojno-obrazovnih ishoda** – definiranje očekivanja od učenika nakon određene cjeline, razdoblja i cjelokupnog obrazovanja.
- **Odgojno-obrazovni ishodi nisu samo kognitivne prirode (znanja)**, već uključuju i razvoj stavova, vještina, kreativnosti, inovativnosti, kritičkog mišljenja, estetskog vrednovanja, inicijativnosti, poduzetnosti, financijske pismenosti, medijske pismenosti, odgovornosti, odnosa prema sebi, drugima i okolini, vladanja i brojne druge.

OKVIR NACIONALNOG KURIKULUMA

NACIONALNI
KURIKULUM ZA
RANI I PREDŠKOLSKI
ODGOJ I
OBRAZOVANJE

NACIONALNI
KURIKULUM ZA
OSNOVNOŠKOLSKI
ODGOJ I
OBRAZOVANJE

NACIONALNI
KURIKULUM ZA
GIMNAZIJSKO
OBRAZOVANJE

NACIONALNI
KURIKULUM ZA
STRUKOVNO
OBRAZOVANJE

NACIONALNI
KURIKULUM ZA
UMJETNIČKO
OBRAZOVANJE

PODRUČJA KURIKULUMA I KURIKULUMI MEĐUPREDMETNIH TEMA

Predmetni kurikulumi i Kurikulumi za stjecanje kvalifikacija u reformnom sustavu strukovnog i umjetničkog obrazovanja

Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u odgojno-obrazovnom sustavu RH

Okvir za poticanje i prilagodbu iskustava učenja te vrednovanja postignuća učenika sa teškoćama

Okvir za poticanje iskustava učenja i vrednovanje postignuća darovitih učenika.

A. OPIS PODRUČJA

- Svrha učenja i poučavanja područja kurikuluma
- Povezanost s vrijednostima i ostvarivanjem ciljeva odgojno-obrazovnog sustava definiranih ONK-om
- Vrijednosti i načela učenja i poučavanja područja kurikuluma
- Okvirna predmetna struktura područja (po razinama i vrstama odgoja i obrazovanja te po ciklusima) – mjesto područja u cjelokupnom kurikulumu

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA PODRUČJA

4-6

C. KLJUČNE DOMENE (MAKROKONCEPTI) U ORGANIZACIJI PODRUČJA KURIKULUMA

3-6

D. ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA PO ODGOJNO-OBRAZOVNIM CIKLUSIMA I

KLJUČNIM DOMENAMA/MAKROKONCEPTIMA

do 4 očekivanja po
domeni za svaki ciklus

E. POVEZIVANJE S OSTALIM PODRUČJIMA KURIKULUMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

A. OPIS MEĐUPREDMETNE TEME

- Svrha učenja i poučavanja međupredmetne teme
- Povezanost s vrijednostima i ostvarivanjem ciljeva odgojno-obrazovnog sustava definiranih ONK-om
- Vrijednosti učenja i poučavanja međupredmetne teme
- Mjesto međupredmetne teme u cjelokupnom kurikulumu

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA MEĐUPREDMETNE TEME

4-6

C. DOMENE/MAKROKONCEPTI U ORGANIZACIJI KURIKULUMA MEĐUPREDMETNE TEME

3-5

D. ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA PO ODGOJNO-OBRAZOVNIM CIKLUSIMA I DOMENAMA/MAKROKONCEPTIMA

- Odgojno-obrazovna očekivanja određena kroz pripadajuća znanja, vještine i stavove koje učenici trebaju usvojiti unutar pojedinih domena/makrokonceptata na kraju svakoga odgojno-obrazovnog ciklusa.
- Preporuke za ostvarenje odgojno-obrazovnih očekivanja
- Ključni sadržaji

do 4 očekivanja po
domeni za svaki ciklus

E. UČENJE I POUČAVANJE MEĐUPREDMETNE TEME

- Organizacija učenja i poučavanja
- Iskustva učenja
- Uloga učitelja i stručnih suradnika
- Mjesto i vrijeme učenja
- Materijali i resursi za učenje
- Grupiranje učenika

F. VREDNOVANJE U MEĐUPREDMETNOJ TEMI

Predmetni kurikulum

- Odgojno-obrazovni ishodi (ishodi učenja) na razini razreda
- Pokazatelji razina ostvarenosti ishoda učenja

USMJERENOST NA:

- Konceptualnu **programsku promjenu** svih predmeta u *osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju*. **Relevantnost sadržaja** i metoda učenja i poučavanja za sadašnji i budući život učenika te primjerenost njihovoj razvojnoj dobi.
- **Uvođenje izbornosti u gimnazijsko obrazovanje** koja će omogućiti usmjeravanje interesa učenika i jasnije profiliranje *gimnazijskog obrazovanja*.

VEĆA AUTONOMIJA UČITELJA I NASTAVNIKA

Veća **autonomija** učitelja i nastavnika u izboru sadržaja, metoda i oblika rada, ali i poticanje primjena metoda poučavanja i učenja koje omogućuju **aktivnu ulogu učenika** u razvoju znanja, vještina i stavova uz podršku učitelja i nastavnika te u interakciji s drugim učenicima.

NOVI MODEL VREDNOVANJA, OCJENJIVANJA I IZVJEŠĆIVANJA

- određeni kriteriji razvijenosti i usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda → osnova za objektivnije i valjanije ocjenjivanje i vrednovanje učeničkih postignuća.
- promjena ocjenjivanja, vrednovanja i izvješćivanja o postignućima učenika
- vrednovanje kao dio učenja, vrednovanje za učenje, vrednovanje naučenog

Makrokoncepti / ključni koncepti / domene u geografiji

KONCEPTI U PRIRODOSLOVNOM PODRUČJU KURIKULUMA

- **pojave i fenomeni na mikro, makro i mega razini**; uloga modela i njihova ograničenja u opisivanju takvih pojava;
- **izvori znanstvenih i tehnoloških informacija** (pronaći, koristiti i evaluirati)
- **problemi u okolišu** (znanstveni pristup u prikupljanju informacija i istraživanju problema: prikupljati podatke/dokaze, analizirati i interpretirati rezultate i predstaviti zaključke, donositi odluke; interdisciplinarni pristup)
- **znanstveni način razmišljanja i razumijevanja fenomena** (povijesni i suvremeni kontekst)
- **ekološke i društvene posljedice** tehnoloških dostignuća (znanstveni, socijalni, ekonomski, politički, etički i moralni stavovi), **odgovorno donošenje odluka** (karijera, učenje, upravljanje prostorom)
- **lokalne i globalne pojave** koje se događaju u okolišu i društvu, kao i nova dostignućima u znanosti i tehnologiji

KLJUČNI KONCEPTI U GEOGRAFIJI

- mjesto
- prostor i prostorne razine
- međusobna povezanost
- fizički i društveni procesi
- interakcije u okolišu i održivi razvoj
- različitost i kultura razumijevanja ...

KLJUČNI KONCEPTI ZA RAZVOJ GEOGRAFSKOG RAZUMIJEVANJA

- mjesto
- prostor (prostorna distribucija, organizacija i upravljanje prostorom)
- okoliš
- međuovisnost i povezanost (holistički pristup u tumačenju geografskih pojava)
- održivost
- prostorne razine i udaljenosti
- promjena

KLJUČNI KONCEPTI U GEOGRAFIJI

- prostor (okoliš)
- perspektive
- procesi
- obrasci
- međudjelovanje
- promjena
- održivost

KLJUČNI KONCEPTI (ELEMENTI) U GEOGRAFIJI

- (1) svijet u prostornom smislu (lokacije);
- (2) mjesta i regije;
- (3) fizički sustavi;
- (4) društveni sustavi;
- (5) okoliš i društvo;
- (6) primjena geografije.

GEOGRAFSKA PITANJA

- Gdje je što?
- Zašto je tamo?
- Kako je tamo?
- U kakvoj je u interakciji s drugim pojavama?
- **Koje alternative postoje?**
- **Primjenjena (aplikativna) dimenzija geografije - može pomoći donositeljima odluka u planiranju i razvoju na svim razinama.**

PERSPEKTIVE

- **Prostorna**
- **Ekološka**
- **Komplementarne:**
 - Historijska (povijesna)
 - Ekonomska

GEOGRAFSKE VJEŠTINE

- Postavljanje geografskih pitanja
- Prikupljanje geografskih informacija
- Organiziranje geografskih informacija
- Analiziranje geografskih informacija
- Odgovaranje na geografska pitanja

OBVEZNI SADRŽAJI – IZBORNI SADRŽAJI

1. Plavi planet (GE1) Geografsko razmišljanje Planetarna priroda Zemlje Atmosfera u pokretu Hidrosfera u pokretu Vrijeme i klima Zemljine vegetacijske zone Promjenjiva topografija Zemlje Tumačenje prirodnih krajolika pomoću karte i slike	2. Zajednički svijet (GE2) Suština i uloga kulturne geografije Stanovništvo i naselja Prirodni resursi Primarna proizvodnja i okolina Industrija i energija Mobilnost i interakcija Regionalna struktura ljudske djelatnosti Kontrolirani razvoj i održivi razvoj
3. Svijet prijetnji (GE3)	4. Regionalne studije (GE4)

Cjelovitost i važnost geografskog obrazovanja

CJELOVITOST GEOGRAFSKOG OBRAZOVANJA

- Predmetni kurikulum geografije obuhvaća sve vrste i razine obrazovanja
- Redoslijed nastavnih sadržaja u predmetnom kurikulumu geografije

VAŽNOST GEOGRAFSKOG OBRAZOVANJA

- Prostorna pismenost
- Geografsko razmišljanje
- Geografsko razumijevanje

ULOGA UČITELJA I NASTAVNIKA GEOGRAFIJE

- KLJUČNA!
- U konzultacijskom procesu
- U stručnoj raspravi
- U implementaciji kurikuluma

HVALA!

- Za strpljivo slušanje!
- Za podršku!
- Za uključivanje u kurikularnu reformu!
- Za odgovorno poučavanje geografije!
- Za održivost geografije!

MARIA RELLOU AND NIKOS LAMBRINOS, 2004: THE SCHOOL GEOGRAPHY CURRICULUM IN EUROPEAN GEOGRAPHY EDUCATION. SIMILARITIES AND DIFFERENCES IN THE UNITED EUROPE, ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI, DEPT. OF PRIMARY EDUCATION, THESSALONIKI, GREECE

SCHOOL GEOGRAPHY - FACES AN IDENTITY CRISIS IN EUROPE?!